

ANY II.

Barcelona 11 de Desembre de 1892.

NÚM. 50.

L' Ernest Renan y en Pompeu Gener

Des de París en data del 22 de Octubre prop passat, en Pompeu Gener escríu á la Revista *L' Avenç* un estudi intitulat: *Ernest Renan intim*. No 'l crehém de interés científich de actualitat, per que 'l Renan es de ahir y ja rancieja. Lo mon modern ama la forma positiva, y fins prescindint de que l' antich clergue de Sant Sulpici no posseheix ni les grandioses, encara que errades, mires humanitaries d' en Saint Simon, ni l' esperit científich del Auguste Comte, al costat dels quals sempre será una petita figura en la historia dels heterodoxos del present sigle, per falta de originalitat en lo pensament; sa mística fofa, sa mitología retórica, sa religió pompática y buyda, lo fan en lo fons un nihilista manso y ben tractat que no es simpátich als nihilistas feros, ni á la gent que cerca solament la delectació sensual, ni als científichs que estudián no mes la naturalesa bruta ó material; per tots los quals la *catedral laica*, es á dir l' *opus* literari del bisbe laich, com li diu en Pompeu Gener, may ha estat mes, ab tot y la gracia de sa forma, que una camándola. Emperó escrit en llengua catalana aquest compendi de la doctrina religiosa d' en Renan, per un literat de la nostra terra resident á París, y haventlo estampat en una Revista d'

ací, per mes que les sues idees hajan estat cent voltes rebatudes des de l' antich y gran orientalista Sant Geroni fins al vivent Vigoroux, quant menos força científica possehexen, mes son mortificants per lo poble cristiá, y exigexen declarar al públich la llur falta de soliditat y la contradicció y falsetat que enclouen.

En Pompeu Gener s' enfada per que á Espanya se te á en Renan sols per un heresiarca (1). ¿Donchs per que vol que se 'l tinga? No sols en esta península, sinó que á tot arreu, axí com al home que porta plets se li diu advocat, y al qui fa medicines y ungüents se li diu apotecari, al qui se aparta, y vol fer apartar als altres de la via general y comuna de la creencia se 'l te per heretge. Y en Gener que assistía, junt ab lo qui aquestes línies escríu, á les lliçons de grech en aquest Institut, sab que á tal aplicació del mot no li falta propietat etymológica. Ademés ¿qué vol dir lo nom de bisbe laich, ab que ell bateja al seu mestre, sinó bisbe bòrt ó fals? Y axó ¿no es ésser heresiarca? «La teología era la clau de volta de la seua especulació», diu en Pompeu; y en efecte lo temperament d' en Renan, com lo d' en Gener, son mes apropósit per la creencia

(1) Lo meteix Pompeu al tractar d' en Renan no hi veu mes que l' heresiarca, se pot dir que ni anomena al filòlech; y la secta al gloriificarlo, per confessió propia, ho ha fet per sa campanya anti-cristiana. En quant á importancia filosófica la té mínima; la historia de la Ciencia filosófica no l' anomenará.

que no pas per la demostració; del primer afirma lo segon que tot ho creya, lo sí y el no, y abdós, tot rebutjant la religió cristiana, es á dir la creencia general del mon civilisat, tenen son menjar predilecte en lo parlar de religió, y sembla volen fundarne una de nova. Però aquests dos modernistes no han sabut trobar lo pols al nostre sigle. Segons en Pompeu la religió del Renan no es pel comú de la gent, es propia solament dels privilegiats, «qui saben veure la síntesis suprema;» y 'l sigle nostre tira á la democracia, y 'ls esforços dels hòmens de be volen estendre, en lo possible, á tota la massa social, los beneficis propis de la vida humana, segons la llevar escampada pel diví Sembrador de Nazareth; trobantse lo cristianisme, en lo present moment històrich, en una de les etapes mes solemnes y fecundes de sa divina predestinació sobre la terra.

Aném ja á fer la crítica de la doctrina de Renan, segons la exposició que ab tant d'amor ne dona lo elegant escriptor de *L' Avenç*. La forma usada per en Pompeu Gener, la naturalesa del present periòdich, lo destinarse al comú dels lectors, nos impeden de usar la forma científica en aquest article. En Gener conta que 'l Renan á qui ell consultá un capítol sobre *'l mal*, li contestá que ses observacions devían ésser de viva veu, puix per escrit se necessitarien volums enters; y en efecte lo nostre eruditissim Eximenis escrigué un espantós *in folio* sobre l' assumpto á que dedicá un capítol en Pompeu: axí sobre 'ls punts que aquest toca en lo curt estudi que publica en *L' Avenç*, s' han escrit mes volums dels que bastarian pera fer una grossa biblioteca; però ell ha volgut mes que no pas publicar una disquisició científica fer un escrit de propaganda de son ideal religiós, per lo qual nosaltres, ab idéntica mira, fondrem en lo gresol del sentit comú racional, anant *per brevioram viam*, lo dogma, la moral, la oració de la Religió d' en Renan, que tan fervorosament professa lo nostre paysá, pera veure quina substancia dexan.

I.

Dogma. Lo principi fonamental de la doctrina religiosa d' en Renan es com un ressó d' Hegel, á qui Auguste Comte trobava massa metafísich y de cap profit per sa doctrina positivista; lo principi de la identitat absoluta, en la forma

mes crua, era lo primer article de les creencies del ex-seminarista de Sant Sulpici; per ell tots eran sants. «Sant Pau... Maoma... Calví... y mil altres que podrian citarse, tots eren per ell sants, si be que de segon ordre, però sants al fi». «Axó profundament sentit per en Renan, era lo que 'l feia alabar al meteix temps coses qu' es contraduen, tendencies que pel comú de la gent son incompatibles»... totes les quals «contribuexen á la perfecció, á la formació de Deu».

Ab sols llegir les precedents línies basta pera comprendre quant sens cap fonament en Pompeu Gener afirma que en Renan era «l' encarnació del sentit universalista, cosmopolita i umanitari que avuy regna». Lo principi universal y humá es lo principi de contradicció, es á dir, que el si y el no son incompatibles, que una cosa no pot ser y no ser en un meteix temps. En virtut de aquest principi ha judicat sempre lo enteniment humá; y en la vida comuna, *no filosófica*, al qui diu que dos contraris son idéntichs se 'l te per boig, y 'l Pompeu Gener, en Renan y 'l Hegel, quan baxan de la trípode y viuen com los altres hòmens, axí meteix procedexen. Però oygám al Pompeu; «la paraula *veritat*, com la paraula *be*, el filosof no l' interpreta com l' ome vulgar.» Es á dir que aquests neo-civilisadors pensan que 'l pa de la inteligencia, que es la Veritat, es sols pe 'ls sabis; doctrina que 's toca y unifica ab aquella sostinguda per algú dels mes sabis filosops de la Grecia, civilisació que absorbeix l' esperit de en Renan, que afirmava que hi havia hòmens que 's diferenciavan poch de les besties, predestinats á la esclavitut, y altres á la llibertat. Però la doctrina aquesta dona per tot; puix per ella, si vols, la veritat no existeix, si vols ho es tot; no hi ha mentides, no hi ha ilusions, no hi ha errors, tu meteix te la fas y te la desfás: «la veritat está en nosaltres». Y lo meteix digas del *bé*. Ab aquest principi en Pompeu no governaria á sa casa y familia, ni sisquera á si meteix: la abolició de la veritat y de la justicia es la abolició de la humanitat, per que aquelles son condicions indispensables á sa existencia, y si be mimvades pel pecat, existexen y existirán sempre en lo cor del home. Aquesta es la llei de la naturalesa; y los qui prácticament segueixen los deliris, reproducció de antichs iluminatismes, que tant exalça en Pompeu, sempre, mentres á la humanitat en

massa no se li gire lo cervell, y axó no succehirá may, serán tinguts per boigs ó criminals. La depressió del element racional del home per causa de la força dels desenfrenats apetits, ó les desviacions que sufresca per les il·lusions inconsistentes de la imaginació, no constituirán may la justícia y la veritat; podrá haverhi qui diga com lo Segimon de la *Vida es sueño*

nada me parece justo
en siendo contra mi gusto

peró la societat humana y tots los hòmens particulars, lliures de preocupacions anti-naturals y sectaries, creuran en la existencia de la Veritat y de la Justicia, en cercament de elles dirigiran les seues obres y 'l testimoni íntim de la conciencia los aplaudirá quan les seguescan y 'ls punyirá quan les desseguescan, y si se trobás algú insensible á aquests estímuls interns, lo sentit comú dels hòmens lo assenyalaría com un monstre.

Pensa ara, lector, qual es lo sentit universalista y humanitari de la doctrina d'en Renan, tan escanyolida y reduhida á quatre literats, al costat del sentit universalista y humanitari de la Iglesia catòlica extesa per tot lo mon, comprénent hòmens de totes les races, llengues, condicions y estats, que ha d'ésser predicada *ómní creaturæ*, y formar de tota la humanitat una unitat íntima, espiritual y amorosa, segons lo precepte del diví Fundador.

Paraules, paraules y sempre paraules. Tal ha estat en tots temps la heretgia y tal continua essent en lo sigle XIX. Les interminables qüestions y faules dels heretges de que 's quexava Sant Pau, aquells debats de paraules que alçavan, segons la bella frase de altre Apòstol (1), una gran escumera de confusions, continua en los nostres dies. La heretgia no progressa, sempre es la metexa. «Res d'esperit de secta, de raça, de nació i fins d'escola» diu d'en Renan lo nostre Pompeu, com en tó de oposició á la Iglesia; y mentrestant Aquesta silenciosament y á despeses de la sanch y de la suhor de sos fills, ensenya los camins de la Veritat y de la Justicia, á races, á sectes y á nacions selvatges y miserables, de les quals fugirían ab pahor y fástich los perfumats dexebls del apòstata bretó.

JESUCRIST li fa falta al Renan, com fa falta á tots los hòmens que d'ell s'apartan: es lo contrapès de la humanitat, necessari pera que aquesta serve l'equilibri. Segons Renan Jesucrist fou poch philosoph; y en efecte lo amabilíssim Nazareno no fou ni philosoph, ni poeta, ni sociòlech, per que era Deu; y en son plan de restauració humana volgué que aquesta fos feta per la humanitat aydada per Deu. En Renan no comprén la missió del Crist y per axó desbarra quan d'Ell tracta. Crist no vingué á fundar una filosofia, ni á ensenyar una poesia, ni á donar lo plan de un estat polítich; tingué la missió de víctima satisfactoria, volgué obrar una redempció mediant la qual efectuás la restauració humana. Per axó deya (1) que no venía á desfer la Lley sinó á completarla, y per lo tant la filosofia, l'art, la ciencia, la sociologia cristianas, cercaren per fonament, no extravagants il·luminacions, no les fantàstiques teories que bullan dins del cervell dels ideòlechs antichs y moderns, sinó la metexa naturalesa humana. De aquí que lo benefici de Crist s'extenga á tots los sers que de aquesta naturalesa participan, de des de 'ls genis, com Sant Agustí, Sant Tomás, en Dant Alighieri y tants d'altres, fins als cechs, als muts, als idiotes dels hospicis cristians. Pensa ara, lector, si es universalista y humanitari lo nostre Crist. Desconeguda per Renan la missió de Jesucrist se troba en un verdader conflicte. Li professa, segons diu en Pompeu, una gran amor, però no pot dexar de ésser una amor irracional. En efecte lo acusa, ab rahó, de que creya «en el poder sobrenatural de la seva presència»; y nosaltres ara preguntám al Renan ó á son fervorós dexeble: si 'l Crist era un home que 's fingia Deu, açó es, un impostor ¿es digne de la amor del esperit humá? Però en Renan te un sistema lògich de gran comoditat; negat lo principi de contradicció, després de dir sí pot dir no, y axís may l'atraparéu. Escrigué ell la vida del «nostre jove Deu», s'entussiasmá ab la poesia que circuía sa persona; però si un dia en Pompeu Gener, tornant de les montanyes de Suïça, no de fer penitencia, li explica les rahons d'en Canneval pera probar que Jesus no havia existit realment, sinó que fou inventat, ab tota la historia de la passió y mort, després del

(1) Jud. 13.

(1) Math 5, 17.

Concili de Nicea; ell, en Renan, que tant havia estudiat los principis del cristianisme, y conexia existent ja tota una literatura d' abans del Concili informada de la vida de Jesus de Nazareth, trobarà una sortida excelent pera no renyir ab lo anti-christ de Ginebra, responent, tot bonatxàs, segons nos conta en Pompeu, «es lo meteix: auria d' haver existit, es á dir, ha existit, puix un o altro l' ha concebut, i el que l' ha concebut era un igual an ell». Anéu ara á disputar ab uns hòmens que axí prescindexen de les lleys del raciocini, podent de sopte cambiar impunement de conviccions. Tal volta axó explica la mala voluntat que en Renan y en Pompeu Gener tenen contra Sant Pau, y que 'ns ha cridat seriament l' atenció. Lo segon enjega una porció de dicteris contra 'l gran Apóstol: migrat, lleig, egoista, apassionat, y no li diu garrell, com suposa que ho era algun antich agiógrafo, sens dupte per que no ho sabia; mes de son degradat físich no se n' amaga pas Sant Pau, *præsentia autem corporis infirma*, diu de si meteix (1) En quant á ses qualitats morals, al Esperit de Deu que lo animava, no cal parlarne: basta llegir les seues cartes y considerar lo gran miracle de que «aquest jueu migrat, egoista, dur, apassionat, agressiu, lleig, intolerant» y ademés pobre, dominás la bella y sabia Grecia en poch temps, y la fes una de les més florides provincies del regne de Crist. Però es clar que l' esperit d' en Renan y d' en Pompeu, no poden lligar ab l' esperit de Sant Pau. Un esperit convençut, determinat, abnegat, heróich, disposat al martyri, encés de una amor immensa envers los hòmens, un dels primers tal volta que empleà lo mot *φιλανθρωπία* (2) filántropo de debó, de sentiments tendríssims com se 'n pot convèncer qualsevol llegint les seues cartes, predicant y practicant lo sacrifici, no encaixa ab certa civilisació que creix en les riberes del Sena, que professa la máxima de que vivim pera regalar-nos, y de que convé ser egoistes; essent axó, segons en Pompeu, tota la finalitat humana. Aquesta civilisació disminueix l' home, la de Sant Pau lo multiplica, fent cré-

xer la energia humana. Ab intraduhible eloqüencia diu Sant Agostí que les passions selvatges del gran Apóstol indicavan que, un cop disciplinades, seria home de exuberant fertilitat d' esperit, y ¿com voléu que ab aquest gegant de la humanitat puguin lligar los epicurians que alegrement se passejan pe 'ls boulevarts de París? (1)

II.

Moral. Segons lo dexeble catalá, però de vida parisenca, que 'ns predica la doctrina religiosa de son mestre Renan, *el fi de la moral es el Plaer*. «L' ideal de la moral ha canviat», afegeix; y per lo tant ell parla ab menyspreu de la moral catòlica y ab envejosa admiració de la moral de Epicur, y de les costums de la «Roma dels festins y dels opulents patricis, (aconsellám al Pompeu que llegesca á Juvenal, en quals sátires éll, cristiá encara que no vulga, veurá com los gentils que no havian perdut lo seny pensavan de aquelles costums), de l' esplendidesa dels califes Omeiades, de les corts d' amor de la Provença y de la Catalunya, «de les corrompudes y sensuals repúbliques italianes», etc., etc. Res «de coibir la natural expansió de l' ome». La refutació de aquesta desgavellada teoria la trobarà en Pompeu feta ab admirable intuició artística en *La febre d' or*, que acaba de publicar qui sens dupte li es prou conegut. Veja ahont portaren les *naturals expansions* del home al Gil Foix, y considere aquelles paraules de la filla de aquest quan acabats, per la ruina econòmica los festins y la esplendidesa, que en Pompeu considera com á fons de moralitat, se delecta en respirar «aquest bau de familia que l' interès havia esvahit de casa y que la humilitat y las penas

(1) Ad Cor II-10-10.

(2) Ad. Tit. III. 4. La Vulgata tradueix *humanitas*, però en lo text grech es *filantropia* y aplica aquesta noble qualitat, de amor als hòmens, á Deu, al revestirse de la nostra carn, pera obrar la redempció; y no obstant la secta s' ha apropiat aquesta paraula tan cristiana, consagrada per lo excels us que 'n feu lo gran Apóstol.

(1) En Pompeu Gener parla molt resolutament, però may sol donar probas dels fets històrics que alega; axí en la nota diu que «Sant Pau anava sempre acompanyat de dugues dones que li feien de secretari». No sabem de ahont ha tret a noticia de les tals secretaries; lo que consta certament es que la carta ad Rom la escrigué, dictant l' apóstol, un tal Tertius, puix diu (cap. 16. v. 22): *vos saludo jo, Tertius que he escrit la carta*. De igual manera, referintse al Canneval, diuen Pompeu, «que els quatre Evangelis ortodoxos son com si diguessim «Un m' ha dit, qu' es diu, que han dit... es á dir, son sols documents escrits per algú que feia referencia á un altro que li avia contat la vida del Messies». Y no obstant molt personalment parla Sant Joan (cap. 19, v. 35) quan després de referir la mort de Jesucrist, senyor nostre, afegeix *Lo qui ho vege ne dona testimoni y son testimoni es verader*. Y ell sab que diu la veritat, y en lo cap. 31 v. 24, acabant de contar unes paraules que li dirigí Jesus, escriu: *Aquest es lo dexeble qui dona testimoni de aquestes coses y ha escrit axó*. De lo qual se desprén que en Pompeu coneix sols los Evangelis, y la Biblia en general, per lo que 'n diuen sos enemichs, y que la lectura dels nostres llibres sagrats li es gayre bé extranya, cosa bastant imperdonable en un dogmatisant.

nos tornan com una compensació del cel» (1). Crehém fermament que en Pompeu no segueix al peu de la lletra la moral que predica, ni la desitja per les famílies que estima, y fins afegirém que no n' ha meditat les conseqüències; y que si mira ab menyspreu la moral catòlica, que es la moral natural y eterna defensada y tortalescuda per la revelació, es per que no coneix son fonament filosòfic. La moral catòlica se funda en la justícia: es á dir vol l' orde y equilibri entre tots los instints de la naturalesa humana, la subjecció de la part animal á la part racional, que es la qui deu manar, y fugint de exageracions, afirma ab lo incomparable Aussias-March que

Entre 'ls estrells al mig virtut atura. (2)

Y penetrant un misteri que en Pompeu no ha sabut veure, admetent lo goig com una finalitat pròxima de la vida humana, lo gran poeta català ensenya, seguint la doctrina catòlica, com y quan lo be y lo deleyt se identifiquen;

Delit ó be sols orde 'ls departeix,
delit es bó en tots fets naturals
sinó en l' hom quan passa en los brutals,
car en tal cas natura dessegueix (3).

Per que 'l fi immediat de la vida humana, segons la doctrina catòlica, no es lo torment com pensa en Pompeu; al revés es també un goig superior que 'l bon Jesus llegá als seus dexebls, y que constitueix y constituirá sempre lo patrimoni de aquells que de veres segueixen la norma de vida ensenyada pel Redemptor. «Jo us dono la pau, jo us dono la meua pau, que 'l mon no us pot donar» (4) ¿Que ha fet l' Oller en tota la seva novela, sens intenció tal volta, y sols si seguint lleialment la visió artística y la observació social, sinó demostrar que les humanes concupiscències son una *febre*, com digué abans que ell lo il·lustre Sant Ambrós, que ha d' ésser tractada degudament si 's vol estalviar un cataclisme? Y en virtut de aquest mateix principi lo gran Sant Tomás, ab la claretat que 'l caracterisa, ensenya que la penitència cristiana es una dieta, mediant la qual les desordenades passions se aplacan, evitant axí los conflictes y confusions

que d' altra manera produhirían. L' últim fi del home es sobrenatural y extra-mundá, mes hi ha de arribar mediant la pràctica de la virtut, la qual constitueix per l' home com un manantial de superior deleyt, y li procura una pau, un goig intern que 's sobreposa á les contrarietats externes: cèlica felicitat que possehexen los individus y les famílies cristians.

Peró en Pompeu parla de la teologia catòlica sens que may tal volta n' haja fullejat un compendi. Axí diu que «la generació comparexía com un pecat; el menjar bé, com un delict; el pensar com una eretgia» ¿Sabria dirnos en quin autor aprobat per la Santa Mare Iglesia ha llegit tals barbaritats? Per que les tres sentències, que escriu com á doctrina catòlica, son tres heretgies com una casa; y fixantnos en la primera, per que la naturalesa del present períodich no es científica, sinó popular, y no permet per lo tant llargues disertacions, li dirém que precisament lo pecat de luxuria, á que aludeix, prové y te tota la rahó d' ésser de contrariar directa ó indirectament la gran llei de la humana generació, *lex Creatoris*, com li deya Tertuliá, qui la tracta ab un respecte major del que tot edificat en Pompeu suposa que li guardava l' Autor de l' *Abesse de Jouarre*, mal rebuda com á fastigosa per públics que no están pas composts de gent escrupulosa. Peró aném ja á considerar com l' esperit d' en Renan prenía soláç ab lo tracte y comunicació de les coses divines, y veurém que si per les expansions de la carn era exigent, per les del esperit, ab poca cosa se contentava: ab un cataplasma de flors retòriques.

III.

Oració. Havém dit que l' esperit d' en Renan, axí com també lo de son dexeble Pompeu Gerner, era mes disposat á la creencia que no pas á la demostració, opinió que, en altres tèrmen, també tenia respecte del primer, segons nos diu en Pompeu, son «antig company Paul Bourget». Era «un ome enamorat de l' execució, de la forma artística, y qu' ho aplaudia tot, lo blanc y lo negre, com tal que fos ben presentat.» Es á dir que per ell la reflexió sobre si un principi era admissible ó no, era lo de menos, y com tots los il·luminats se guiava per la imaginació, mes que no pas pel judici. Y axís ho demostra lo troç,

(1) Vol. III pág. 314.

(2) Cants morals II.

(3) Ibid. IX.

(4) Joan, XIV, 27.

que per via de apendix, segueix al estudi d'en Pompeu. En efecte l'Ernest Renan conta la seua conversió, en una anada que feu á Atenes, sobre lo «turó sagrat» de la Acrópolis, ahont passava llargues hores que per ell «eran ores de pregaria;» allí en una revelació que tingué se penedí de sa vida passada; «se avergonyí de aver sacrificat á un ideal menos pur» é internament feu «com una confessió general» y de son cor contrit exí una pregaria. La arenga que dirigeix als deus y á les deeses es una nova edició, correctgida segons la retórica del sigle XIX, de la que hauria pogut fer en los bons temps helénichs, y en dia de festa lluhida lo summo sacerdot al oferir un sacrifici solemne. Sols que hi falta la sinceritat. Se plany de aquell «petit jueu lleig, (aço es, Sant Pau) parlant lo greg dels sirians, que vingué aquí y va recorre els teus atris sense compendre't... aquet petit jueu ha reixit.» E imitant lo cántich del *Gloria in excelsis* que 'ls católichs dirigim al Summo Senyor de totes les coses, á la Veritat eterna é increada que se ha volgut revelar als hòmens, entona la següent deprecació á les mortes concepcions de un pan-teisme ja ranci:

«Tu sola ets jove, oh Cora; tu sola ets pura, oh Verge; tu sola ets sana, oh Igie; tu sola ets forta, oh Victòria... Saviesa, tu, á qui Zeus va infantar després de averse encullit dintre ell meteix... Energia de Zeus... fes de nosaltros uns espiritualistes complerts... «El mon no será salvat sinó tornant á tu... Correm-hi, vinguem-hi fent colla...»

La oració procedeix de un instint, y tot instint suposa una necessitat. Així lo nostre diví Mestre nos ensenyá una oració, lo *Pare nostre*, ab la qual, principalment, la humanitat civilisada, per espay de dinou sigles, ha satisfet aquesta necessitat sublim de la criatura de posarse en relació racional ab son Criador. Lo Mestre diví ja re-prova (1) la prolixitat retórica de la oració gentilica. Y dígasme ara, lector, ¿no 't sembla que al meteix esperit d'en Renan, y al d'en Pompeu, aquestes visions y revelacions, y aquestes oracions, no 'ls han de satisfer sinó com satisfá una bella comedia? Y l'home no viu de comedies, sinó de realitats; ni 's complau ab deus

morts, sinó ab Aquell qui volgué ésser anomenat Deu viu, per que en ell tot es vida, com es-crigué lo evangelista Sant Joan (1).

La mentida escarneix á la Veritat, com la heretgia á la Fé y 'l dimoni á Deu; per açó Sant Agustí deya que era *simia Dei*. Com la Fé es vella, es vella també la heretgia; començá poch dies després de la aparició del cristianisme, com les monedes falses surten desseguit de les bones.

La feta d'en Renan es ni mes ni menos que una de tantes reaccions gentiliques que hi ha hagut començant per la del sigle IV, ab la qual te grans semblances, sens possehir cap mica de originalitat; per axó nos dol de veure al nostre Pompeu, gran aymador del avenç humá, com també ho som nosaltres, y que professa lo principi de que la civilisació sempre va enriquintse, tornar enrera, y de un bot recular dinou centúries.

JOSEPH TORRAS Y BAGES, PVRE.

L' ART CATALÁ A MADRID

No es mala la filípica que se n' ha dut. Fora *La Época* y *El Correo* que han rahonat la cosa una mica en serio, los demás diaris de Madrid las han plantadas sense ni engaltar. Y lo pitjor del cas es, que per tota la gent de pesquis y de criteri independent la campanya ha resultat una comedia ab tots los preparatius, *mise en scene* y assaigs deguts.

Mes, estigan tranquils nostres artistes: lo públich no s' hi ha fixat gayre, com no s' ha fixat tampoch ab la exposició internacional de Bellas Arts celebrada allí, per que es... senzillament, un nyap.

Sentim tenir que fer aquesta afirmació per referencias; mes, ab lo catálech á la mà, hem anat inquirint opinions de testimonis oculars y totes nos han donat lo mateix resultat: justificarla. «En conjunt, dolenta.» «Es la pitjor de totes las celebradas.» «Molts castells de fochs que enlluhernan, però que analisats no dexan rastre.» «Grans rostolls y poca feyna per las espigolayres.» «En la secció espanyola s' hi veuen quadros y mes quadros, fins á mil tres cents, mes no se n' hi troban una cinquantena.» Y així, per l' estil, han resumit sas impresions los consultats.

Ab tot, no han faltat bombos y elogis per tothom, menys per los artistes catalans. Fins las veus que s' han sentit aquí, han estat ressó de las madrilenyas, fora la de *La Vanguardia*, que per boca del seu redactor crítich, Sr. Casellas ha posat los punts damunt las is.

(1) Math. VI-7.

(1) Cap. I, v. 4.

L'art regional li agrahirà. Y saben per que? per que á Madrid tot son cofis y mofis y manganillas; y 'ls pasteleigs de la política traspuan y s'encarnan en tot. Allí, parlar, apreciar, discutir y resoldre una cosa dret á lley y conforme á justicia, es impossible; ho tenen á la massa de las sanchs.

Altremet, digueren (per que de la farsa durant la representació s'ha vist ben be la tramoya) «ara venen aquesta colla de catalans ab tendencias novas, y procediments sólits, y assumptos casulans, encarantse ab la veritat, á segarnos l'herba sota 'ls peus. Bel A seguir axó nostras reputacions ne valdrán de menos. Los castells enlayre que hem fet ballar als ulls de la gent, se n'anirían á terra. Descubrirán las mentidas bonicas y mes ó menos ben ditas que hem dit. Aquellas combinacions escenógrafo-coreográficas que fem, se desfarán com un bolado. Cá barretl ¡llamada y tropa! y per sota má, y sinó á la descarada, demlos codillo. La sort nos protegeix. Aquí tenim aquell quadro d'en Lluís Gimenez *Una visita al Hospital*, que ab lo seu premi d'honor á la Exposició Universal de París nos feu tragar tanta saliva. Donchs será la tapadora: tot lo que retire á alló, tot lo que sian premisas ó conseqüencies d'alló, fora de tret. Y així ha succehit.

No hem pretés may que davant lo centenar de quadros procedents de Catalunya, los crítichs de Madrid se traguessen lo barret; ni que s'agenollessen davant la trentena d'esculturas que hi hem enviat; però si, que 'ns reconeguessen lo dret de viure, ja que fins ara no 'ns han descobert, ni s'han adonat de las manifestacions sanas y robustas de l'art catalá, que hont vulla hajan anat s'han vist distingidas ab aplausos y llores.

Ja 'ns consta que de las obras catalanas que figuran en la actual exposició de Madrid n'hi ha una partideta de molt dolentas; una altra de passadoras; una altra de regulars ó corrents y una altra de superiors; però també 'ns consta que ab ben pocas s'ha tingut l'atenció de donalshi la hospitalitat merescuda. Verdader empenyo y paciència ha hagut de menester qui ha volgut trobar y veure algunas obras nostras; tan á recó y mal colocadas estaban.

Si no fes riure, potser aquest dato nos explicaria alguns disbarats que s'han dit respecte las matexas. Un senyor crítich, per exemple, ha descobert ab El párroco d'en Joan Llimona *á un gran colorista*. Repetimho, un gran colorista en Llimona, en qui está personificada la sobrietat del color. Naturalment: obra mal vista, mal jutjada.

Com no 'ns pensavam tenir que treure los drapets al sol, poca atenció ferem á las críticas arribadas, de la Vila del Os, y ara 'ns dol, per que á tenirlas á ma se'n podria fer bona estesa. Una, publicada á provincias, elogiava á tot drap una serie d'esculturas y acabava enfilant uns quants noms dihent «son dignes de mención las obras de fulano, mengano, etc.» Donchs entre ells hi havia lo nom de l'escultor oloti en Mi-

quel Blay á qui 'l jurat á pesar de todos los pesares no ha pogut menos de concedirli una primera medalla; puix diuen, veus autorizadas, que es la única obra verdaderament *ors ligne* que hi ha á l'Exposició.

Una altra crítica ha resultat feta per una especie de repartidor de medallas, puix sempre ha començat ó acabat dihent. *Este la tendrá de 1.ª 2.ª ó 3.ª*, segons ó *va propuesto para una 1.ª, ó se merece una 3.ª, ó tiene bien ganada una 2.ª*

Aquestas mostrats nos semblan prou per apreciar lo tó, valor y forma de la crítica que s'ha fet del art catalá, allá á Madrid.

Acostumats de tants anys als relumbrons y efectismes, lo que no 'ls fereix los ulls no 'ls entra. Ho aprecián tot pel cop de vista sense recordarse que

Mira el arte con los ojos
quien no tiene sentimiento.
Explicación?... vano intento.
Seria darle anteojos
al ciego de nacimiento. (1)

Dada la nota respecte á la crítica, no compliríam ab lo que 'ns hem proposat si no la donessem també respecte als jurats que han intervingut en la Exposició.

Referent al d'admissió sembla que ha estat benévola ab tothom fora 'ls catalans. Ho proba la balúm de quadros que s'han penjat y que una de nostras primeras firmas haja estat á punt d'ésser rebutjada, com ha fet constar algú. No conexém la obra aludida: però dant per sentat que sia una equivocació, un desastre, no podia passarne una mes, allá ahont n'han passat tants, y de tan grossos? Mes llavors no resultava mortificat l'autor, que era lo que 's tractava de demostrar.

En quant als jurats de colocació y calificació, ja hem apuntat alguna cosa que 'ls toca de prop, mes cal afegirhi que la colocació ha estat de lo mes indigne y mes sense solta que s'ha vist; y que per arribar al fallo definitiu (2) l'únich element catalá que hi figurava, en Joseph Llimona, escultor, ha sostingut verda-deras batallas, fins á ferse mal veure de sos companys.

Conste ben alt que 'ls artistas catalans no han anat á Madrid ab cap pretenció, però si disposats á que se 'ls midés ab lo raser de tots y no ab lo especial de la prevenció, la parcialitat y la intriga.

Poca enveja nos fa la gloria oficial que rodeja nos-

(1) Ratllas curtes escrites en la paret d'un estudi de pintor y allí recullidas. Ignorém l'autor.

(2) Segons nota publicada los artistas catalans premiats en la Exposició de Bellas arts de Madrid son:

Pintura.—D. Jaume Morera, pel seu quadro «Costa de Normandia». *primera medalla*.

D. F. Gaiófre Oller, «Boria Avall»; D. Ignasi Ugarte, «Las jardineras» l'Urgell, «paisatge»; D. P. Ferrer «averias d'un dia de llevat»; D. Joan Llimona, «Lo párroco»; D. J. Pascó, «gravats»; D. Agustí Rigalt, «Ayguadas»; *segona medalla*.

D. Joaquim Vauells, «La mata» (paisatge); D. F. Xumetra, «Estudi de plantas y flors pera 'l Diccionari Ornamental de la Flora Espanyola»; D. L. Barrau, «Escardadoras»; D. R. Casas, «Interior á l'ayre lliure»; D. Joan Brull «Quentos de l'avi»; Don N. Juliana, «Carnicer Romá»; *tercera medalla*.

tras obras, des de 'l moment que l' han obtinguda *per accidens* y no *per se*.

Nos aprofitarà la lliçó? quina experiència 'n treurém? Que cal fer una altra vegada? Fa de tan mal dir, com de mal aconsellar. Mes, des de 'l moment que ni per companyerisme se 'ns ha respectat, creyém que abans d' empastifarnos ab el *yo me lo guiso, yo me lo como*, que ha fet algú grupu d' artistes, val mes no tornarhi.

Y que no 'n digan despit, per que 'ls contestarém senzillament, que es educació. Quan á una persona, á una entitat, á una regió, se la convida á casa y sab que allí se la murmura y se la rebaxa, si te dignitat no hi posa mes los peus.

Y que no 'ns vingan tampoch ab excusas, ni dissimulen, ni... *que la tradición del arte español*. May la tradició del art espanyol, ni de cap art, ha sigut la farsa y la mentida.

Quedemnos donchs á caseta; *aprenguém cada dia á ser mes catalans*; y quan convinga, fem visites á gent que sápigam rébreles.

La tendència del art catalá á caracterisarse y que tant li critican, no es d'avuy, ni molt menos. Ves si 'n fa d'anys que En Vayreda y l' Urgell pintan. Donchs ve de llavors. Ells la iniciaren.

Dexém dir al Sr. Balsa de la Vega autor de *Los bucólicos* y demás comparsa, que som arribats d' ara; que som uns imitadors dolents; uns plagiaris d' aquest y d' aquell; que lo que fem es fals y convencional, en fi, que «som artistes perduts pera la patria y pera l' art,» que mentres ab los citats y 'ls Llimonas, Casas, Barrau, Graner, Baixeras, Clapés, Mas, Pinós, Blay, Vancells, Brull, Roig y Soler y altres, formém un estol de enamorats de la terra, plens de sentiment, que dominen la forma y senten lo color d' una manera personalíssima; encara que seguescan las corrents de la técnica moderna, la escola genuinament catalana viurá y farà lo seu camí.

Perdonen ara, nostres artistes que hajám tractat aquesta qüestió un xich á la lleugera. Tornembi: lo Sr. Casellas des de *La Vanguardia* (1) ab tot conexe-ment de causa y ab mes autoritat que la nostra, l' ha profundisada, cantant las veritats al sol y defensant lo que es llógich y de lley. Y á Madrid, com si sentissen ploure.

Srs. Buxó, Beltrán, Baixeras, Casanovas y Raurich, *menció honorífica*.

Esculptura.—D. Miquel Blay, «Los primeros frets» *primera medalla*. D. Antoni Parera, Girona 1809; D. M. Fuxá, «Sant Francesch»; *segona medalla*. D. Antoni Alsina, «Un catiu»; *tercera medalla*.

D. Geroni Sunyol, J. Vancells, Venanci y Agapito Vallmitjana, *condecoració*.

D. E. Clarassó, P. Gibert, Carbonell y Campeny, *menció honorífica*.

Arquitectura.—D. Francisco del Villar «Projecte de Restauració del ex-monestir de Sant Cugat del Vallés» *segona medalla*.

(1) Vejas en lo número d' aquest diari corresponent al 20 de Novembre passat, l' article—La Exposició de Bellas arts de Madrid.—Als artistes catalans.

Prenemsho també á la fresca, sense encaparrárnoshi gota, que fins aquí, per molt que forcém la nota no farém mes que tornals la moneda ab que 'ns han pagat.

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA.

À MARÍA IMMACULADA

TOTA PULCHRA

Oh, quant hermosa y gentil
Es d' un jorn de Maig l' albada
Inundant ab sa claror
Valls y bosch, penyals y planal
Aurora del Sol Divi
Mes bella es l' Immaculada.

La Lluna en serena nit
¡Cóm brilla entre l' estelada!
Grandiosa llantia, per Deu
Penjada en la volta blava:
Estrella del Dematí
Més brilla l' Immaculada.

Que n' es de blanca la neu
Que corona les montanyes!
¡Y quant pur y transparent
Lo licor de la fontana!
Font de Gracia, més Pura es
Maria l' Immaculada.

Qué imponent y magestuós
L' estól de vérgens y martres
Seguint á l' *Anyell Sagrat*
Ab sos lliris y sas palmas!
Verge, Santa, Martyr es
Reyna d' ells l' Immaculada.

L' alba, la lluna y estels
Y la neu y la font clara;
Vérgens, martres, los sans tots
Ab vostres lliris y palmes;
¡Veniu! ¡Rendiuvos als peus
De Maria Immaculada!

JOSEPH SIMÓN Y JURANY, PBRE

Banyolas, festa de l' Immaculada. 1892.

MOVIMENT REGIONALISTA

D. Emili Vilanova, lo celebrat narrador de las costums barceloninas, y ara fet un autor d' obras escénicas, estimadíssim de nostre públich, ha entregat á la empresa del Teatre Romea, una pessa en un acte, «Oriental ó los moros contrapuntats.» No frisen los gurmans de bon paladar, que no trigará molt á estrenarse.

Hem vist, ab la natural satisfacció, que D. Joan

Serra y Sulé, director de *L' Arch de Sant Martí*, ha sigut absolt pel Tribunal, en la causa que li seguia lo Sr. Rovatti, ex-secretari del Ajuntament del citat poble, contra 'l qui va fer l' expressat colega una enèrgica campanya.

..

Avuy, á dos quarts de cinch de la tarde, y en lo saló d' actes del «Círculo Barcelonés de obreros» (Sant Simplicí, 4, 2.ª), celebrará la sessió inaugural del present curs, la *Academia de la Verge de Montserrat y Sant Lluís Gonzaga*, tan digna de la estimació dels verdaders devots dels interessos de la religió y de la patria catalana.

Lo programa de dita sessió es engrescador: lo posám aci per fer denteta:

PRIMERA PART: «Serenata,» tríu de violí, armonium y piano, *Saint-Saëns*.

«Memoria,» per lo Secretari Sr. Colom.

«Tanhauser,» per lo barítono Sr. Gonzalez, *Wagner*.

Poesia per lo soci Sr. Guasch.

«Les hirondelles,» concert de violí, *Sasso*.

Discurs per lo senyor President Dr. D. Joseph Y. Galtell, Pbre.

«La albada,» per lo tenor Sr. Canibell, *Alvarez*.

SEGONA PART: «Adios á la Alhambra,» per violí, *Monasterio*. Danza de salón (imitació del canari), per idem *Saglieri*.

«La dalia y 'l pensament,» faula per lo senyor soci Rafel Albareda.

«Fuiggimi,» per lo barítono Sr. González. *Denza*.

Discurs per lo senyor soci Lluís Sans y Buhigas, llicenciat en Dret Civil y Canónich.

«T' amo ancora,» per lo tenor Sr. Canibell, *Tosté*.

«Als catòlics espanyols,» hymne per lo senyor soci Rossendo Llosas.

«Hymne á Santa Cecilia,» tríu de violí, armonium y piano, *Gounod*.

Discurs de gracias per lo Sr. soci Joaquín Mundet.

..

Lo dissapte passat al vespre celebrá 'l Centre Escolar Catalanista la sessió inaugural del present curs.

Oberta la sessió fou llegida la Memoria reglamentaria donant compte dels treballs realitzats pel Centre en lo darrer biení, treball degut al Secretari General don Pere Coll y Escofet, escrit ab galanura de forma y en escullit llenguatge.

Tot seguit lo President del Centre D. Emili Buxó doná lectura á son discurs.

Lo treball del senyor Buxó es un conciençut estudi comparatiu entre las lleys que presidexen á la vida del mon físich y las que regexen la vida moral y social.

Començá afirmant que viuen agermanadas la ciencia y 'l patriotisme en la vida real, de la mateixa manera que en lo Centre Escolar Catalanista. Pera probarho aduhí arguments trets de las lleys que revelan los fenómenos del mon físich, lleys que tenen perfecta

aplicació en l' orde social, sens detriment de la llibertat humana.

Recordá que aquesta idea no era nova; que ja la havia, no sols exposada, sinó metodisada y tot, l' ilustre teólech, metge y alquimista y filosoph catalá, lo beat Ramon Llull, qual sistema després d' alguns sigles han vingut á comprobar los moderns avenços de la ciencia.

Després d' estudiar varias de las lleys comunas als mons físich y social, examiná 'ls fenómenos á que dona lloch la disolució d' un cos dintre d' un altre. O bé no 's reaccionan y allavors al arribar l' estat de saturació lo cos disolt reapareix ab sa manera d' ésser propia, ó bé 's reaccionan y forma un cos diferent del disolvent y del disolt. Demostrá com una cosa per l' estil passa en lo mon social ab las emigracions; feu una excursió històrica pera probar sos asserts, citant l' exemple dels Estats Units (pobles que s' han reaccionat), y de la raça juheva (poble no reaccionat).

Catalunya també, segons lo senyor Buxó, s' ha vist subjecte á la unió disolvent d' altre poble, però no 's reacciona, conserva sos caràcters d' abans, llengua, lleys, costums y geni de raça. Si s' han de cumplir, donchs, las lleys que regexen lo mon físich com lo mon social, Catalunya renaxerá, quan vinga, com ha de venir, tart ó d' hora, l' estat de saturació, que en vá probar de retardar los químichs en sos labotatoris y 'ls polítichs en la direcció dels Estats.

Lo vicepresident del Centre D. Joan Rovira y Agelet, llegí una curta, però substanciosa y patriótica alocució de gracias.

Finalment, D. Pau Sans y Guitart llegí un breu discurs endregat al Centre Escolar Catalanista, en nom y representació de la «Lliga de Catalunya».

Tots los treballs llegits foren aplaudits ab eutussiasme per la distingida concurrencia que assistí á la sessió.

..

Nostre excelent colega *L' Olotí* ha publicat número extraordinari ab motiu d' ésser la diada de la Immaculada Concepció.

..

Lo Centre Catalá de Sant Andreu de Palomar, que abans d' entrar oficialment en la vida pública havia donat probas de gran entussiasme per la causa regionalista, celebrá sa sessió inaugural lo dimecres de l' altra setmana, ab una sessió solemne que ha de dexar bons recorts en la població. Lo saló estava ricament adornat, cubrint sas parets los escuts de las antigas regions que constituían la confederació catalana-aragonesa, destacantse en la testera de la presidencia, baix rich dossier, las armas nacionals de Catalunya voltadas de llorers, palmas y banderas. Al acte enviaren sa adhesió molts societats y periódichs regionalistas de nostra terra y s' hi trobavan representadas molts entitats, distingintse per lo nombrós de sas delegacions, lo Centre Catalá, la Lliga de Catalunya, lo Foment

Catalanista, lo *Centre Escolar Catalanista* y l' *Associació de Propaganda Catalanista*.

Oberta la sessió, lo Secretari D. Enrich Vilá llegí la memoria explicativa de tots los treballs realitzats pel *Centre* fins á aquells moments, document que per sa forma y per son fondo fou molt del gust del auditori; seguidament lo President D. Manel Ximeno, llegí un correcte discurs en lo que després de fer esment de la varietat de llengües parladas en las regions espanyolas, explicá en que consistia lo catalanisme, demostrant que era l' únic remey possible per lliurar á nostra terra dels mals que li reporta 'l centralisme.

D. Ignasi Iglesias, en nom del *Teatro Regional*, doná lectura á un discurs plé de bons pensaments y hermosas imatges, en lo que havent definit la paraula *catalanista* en sentit de que sols vol dir *bon catalá*, va combatre lo dictat de retrógrado que 'ls partits polítics aplican al regionalisme; explicá ab rahons científicas las causas que portan las varietats étnicas dels diferents pobles espanyols y acabá ab brillants parrafos, demanant la revindicació dels drets de la Patria Catalana.

Usá després de la paraula D. Joseph Mallofré, qui començá sa peroració demostrant en que consistia l' amor patri y probant ab datos històrics irrefutables, que aqueixa era l' única virtut que havia fet grans y fortas á las nacions de la terra. Combaté lo cosmopolitisme com anti-racional, y feu veure ab bonas rahons, que 'ls catalans no podiam acceptar l' artificiosa patria que volian donarnos, ja que Catalunya era nostra patria natural. Explicá com en Espanya las llengües estrangeras son admesas en telégrafos y tribunals, y en cambi la catalana, essent tan espanyola com la que mes, no sols no era reconeguda en la comunicació telegráfica y en la administració de justícia, sinó que era rebutjada y escarnida en las oficinas dels matexos municipis, y acabá saludant al *Centre* que s' inaugurava, prometentli tota l' ajuda en nom del *Centre Escolar Catalanista*.

En nom del *Foment Catalanista* de Barcelona, feu ús de la paraula D. Narcís Fuster. Començá per sentar que 'l catalanisme no era separatista sinó que aspirava á la reorganización d' Espanya baix la precisa base de la llibertat de todas las regions. Explicá per que 'l catalanisme no 's fixa en las formas de govern, que sols son trampas que 's preparan per enganyar al poble innocent. Combaté las quintas explicant ab molta eloqüencia los mals que reportan, y després de detallar la organizació de las futuras corts catalanas, dirigí forts atacs als polítics que usant la mala fé per combatre al regionalisme, anavan als municipis per explotar las poblacions. Acabá lo Sr. Fuster son valent discurs, felicitant al poble de Sant Andreu, per que començá á despertar del somni á que lo centralisme ha portat á las regions espanyolas.

D. Francisco X. Tobella, en nom de l' *Associació de Propaganda Catalanista*, saludá á la concurrència per

assistir al bateig del nou *Centre*, y després d' extendres en molt apropiadas consideracions sobre lo que 'l catalanisme representa, demostrá ab molta llògica que una de sas missions especials era precisament procurar lo foment y desenrotlllo dels interessos morals y materials de la terra catalana. Després que hagué saludat al *Centre Catalá* de Sant Andreu encoratjantlo á seguir sa obra, expressá lo viu desitj de que fos la soca d' ahont nasquessen novas branques, que com éll se dirigissen á la llibertat de la Patria Catalana. Felicitá ademés á la nova associació en nom del *Centre Catalá* de Sant Pol, de *Lo Sampolench* y de l' *Art del Pagés*.

En representació de la *Lliga de Catalunya* d' aquesta ciutat feu ús de la paraula D. Joan Freixa, qui després de dóldres de las molts dificultats que troba lo catalanisme per avençar en son camí, va dir que l' indiferència pública produhida pe 'ls desenganys, es precisament un dels obstacles mes gran que 'l privan de caminar ab energia. Demostrá los mals que l' indiferència porta als pobles y després de prometes un mellor pervindre gracias als esforços y als sacrificis dels bons catalans, acabá oferint la *Lliga* á tots los socis del *Centre Catalá* de Sant Andreu.

D. Angel Salavert, vice-president del *Centre*, tantas voltas esmentat, llegí un patriòtic discurs donant las gracias á la concurrència y demostrant molts bons propòsits per la futura marxa de l' associació.

Tots los anomenats obtingueren entussiasmas aplaudiments de la concurrència que era molt nombrosa.

Los representants dels periòdics y associacions, foren obsequiats ab un espléndit refresch y arribada l' hora dels brindis foren molts los que s' alçaren fent vots per la prosperitat del *Centre* inaugurat y per la prompta llibertat de Catalunya y de todas las regions espanyolas. La falta d' espay nos priva del plaber de detallar los brindis, nos limitarem donchs, des de aquestas columnas, á regraciar al Consell directiu y á tots los socis, per las atencions que dispensaren al representant de la *VEU DE CATALUNYA*.

..

Lo dia 13 del corrent morí á Cannes lo felibre majoral y celebrat poeta provençal William C. Bonaparte Wyse. Feyá un mes que havia anat á sa estimada Provença, y en ella, en la seva terra enamorada, ha entregat á Deu son esperit, dexant en gran dol á las lletres de Provença. A. C. S.

..

Del article que publicá diumenge en lo *Diario de Barcelona* son Director D. Joan Mañé, que eslo un dels que dedica als Apuntes Històrics del expressat colega traduhim eix interessant parrafet:

«Pochs mesos després d' haver entrat á formar part de la redacció del *Diario*, en Cortada obrí sas planas á en Rubió (*Lo Gayter del Llobregat*), qui publicá sa primera poesia catalana lo 16 de Febrer de 1839. Tots

sapigueren guardá 'l secret del anónim: lo Director, lo redactor Mecenas y lo que es mes particular, l' autor que pogué resistir á la temptació de traures l' embós quan per tot arreu sentia aplausos, que una sola paraula d' ell hauria tornat enhorabonas. Al donar llur protecció al novell poeta, Brusi y Cortada meresqueren be del aficionat á las Musas y, sens dupte, semblavan la llevar que mes tart havia de produhir la restauració de las lletres catalanas.»

CORREU NACIONAL

Hensaquí que 'l ministeri, després de la crisis parcial, ha tingut de presentar la dimissió. Totes aquelles discussions y diversitats de criteri que mentres duravan las festas del Centenari tingueren de malhumor al Sr. Cánovas, entre 'ls senyors Romero Robledo y Silvela han trobat son resultat final. Los colps aquells ara li surten enfora al partit conservador, y la macadura sembla de gravetat extraordinaria.

Lo Sr. Silvela ha volgut matar á son ilustre quefe 'l Sr. Cánovas, usant ab ell d' una frase que la superbia del mónstruo no ha pogut pahir. «No pensém com pensa 'l quefe, però es precis tolerarho, y per axó votaré lo que ell diga, fins no creyentho just.»

Lo Sr. Cánovas no volgué que 'l tolerassen, y presentá la batalla als silvelistas: aquests y las oposicions s' abstingueren de votar lo vot de confiança, y resultá aprobat per cent set vots, que constituexen tota la majoria disciplinada del partit conservador.

Lo quefe del partit ha presentat la dimissió de tots los ministres, ha excomunicat al Sr. Silvela y á sos amichs, y 's disposa á reorganisar lo partit conservador.

Fora 'l Sr. Cánovas, no hi ha solució pera la crisis, lo ministeri intermitj de Silvela y Martinez Campos seria altament inoportú, y Sagasta no está prou preparat pera ésser poder.

Aquesta es la historia extensa de la crisis; lo síntoma se reduheix á una qüestió de moralitat administrativa que s' ha fet servir com á capa de baixas passions. ¿Donchs á un efecte semblant á lo que 's diu *del ou al sou, del sou al bou*, etc. Lo Sr. Romero Robledo se fa capa del Sr. Bosch y Fustigueras, y lo Sr. Cánovas se fa capa del seu ministre de Ultramar. ¿Qui protegirá al quefe del partit conservador?

¿Qui? Qualsevol ministre que vinga; per que 'ls partits, ells ab ells, se dissimulan las ensopegadas. ¡No 'n tenen pocas ni gayres de cosas per dissimularsel!

Per axó es que no cal contar per ara ab la moralitat administrativa que 'ns ha fugit: si tenen d'anar al llit ab aquesta candela, no la esperen, vágenhi á las foscas.

JORDI.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Las festivitats religiosas ab que Barcelona ha celebrat la commemoració de la Immaculada han sigut també enguany dignas del tradicional amor de nostra terra per la Puríssima Verge. A pesar del mal temps que va fer, á la matinada estavan las iglesias plenas de fiels que acudian á rebre 'ls SS. Sagraments. Igualment foren concorregudas todas las funcions de dematí y de tarde dedicadas á la exaltació del portentós misteri. La de la Seu fou lluhidíssima, assistinthi l' Ajuntament, presidit per l' Excm. Sr. Governador Civil.

Hem tingut ocasió de veure una bella imatge, de tamany natural, de la Immaculada Concepció que, per iniciativa d' un seminarista, ha esculpturat D. Agapit Vallmitjana, y que está destinada al altar major del Seminari Conciliar. L' han pintada y decorada los coneguts artistas Srs. Guixá.

Lo jurat nombrat pera calificar los treballs del certamen d' escultura del Centre industrial de Catalunya, 'l forman los senyors següents: D. Francesch Soler y Rovirosa, D. Enrich Sagnier, D. Artur Xatart, don Francesch Portas, D. Andreu Santamaria, D. Rafael Atxé, y D. Francesch Tomás y Estruch.

Dijous al dematí D. Joaquim Fontanals doná la primera d' una tanda de conferencias que 's donarán en lo Palau de Bellas Arts per la classe obrera y sobre «Industrias artisticas y Art decoratiu.» A la del senyor Fontanals acudí molta gent, y fou molt ben rebuda.

En la iglesia del Hospital, suara restaurada per l' arquitecte D. Joan Martorell, començá dijous lo Jubileu de las Quaranta Horas.

En lo Foment del Treball Nacional, doná una conferencia sobre «La cuestión obrera en el Congreso Católico de Sevilla,» lo catedràlich d' Hebreu en nostra Universitat, Dr. D. Delfí Donadiu. Entre altrás materias, lo conferenciant tractá detalladament de unas bases de reorganización dels gremis.

Per alguns dels industrials concurrents á la Exposició nacional d' arts industrials é internacional de reproduccions, se celebrá 'l dimecres un ápat al que concorregueren lo Sr. Governador civil y l' Alcalde. Los brindis dels expositors foren lamentacions ben justas pel poch interés que ve demostrant nostre públich envers la interessant Exposició.

Llegim en nostre colega de Berga, *El Bergadán*, que des de la setmana passada aquella ciutat posseheix de-

finitivament establerta, encara que ab servey limitat, la comunicació telegràfica ab la ciutat de Vich, y, per medi de aquesta, ab Barcelona. Dit colega's quexa de que la comunicació no s'hage establert ab Manresa.

Aquesta setmana s'han vist en nostre port una pila d'ánechs dels anomenats gavots, que solen ser indicis de fredoradas fortas.

Diumenge passat, lo cos d'Artilleria celebrá la festa de sa patrona santa Bárbara, ab solemne ofici y sermó, en la iglesia parroquial de Sant Agostí. Entre la nombrosa concurrència de fiels, hi havia 'ls Excms. senyors Capità General, D. Ramon Blanco, y Governador de la provincia, D. Valentí Sánchez de Toledo y representants de varias autoritats y corporacions.

En la reunió que 'l dia 6 dels corrents tingué l' Ilustre Colegi Notarial de Catalunya, foren reelegits los Srs. D. Lluís G. Soler y Plá, degá-president, y don Francesch de Sales Maspons y Labrés, censor segon, y don Manuel de Larratea y Catalán, tesorero.

De retorn de Roma, 'l dimars, arribá á aquesta ciutat, partint al dia següent á sa diócesis, l' Excelentísim é Ilm. Sr. Bisbe de Vich, Dr. Morgades.

Dimars *La Comarca Leal*, de Vich, va publicar un telégrama fent sapiguer la nova d'haver sigut proclamat Diputat per aquell districte 'l Sr. Duch de Solferino.

A propòsit del viatge y estada á Roma del eminent Bisbe de Vich, Excm. Dr. Morgades, nos contentám, per avuy, ab transcriure lo que, des de la ciutat eterna, ha escrit al *Diario de Barcelona*, son corresponsal:

Roma 2 de desembre

Avuy ha dextat la ciutat eterna cap á Florencia, Génova y Barcelona el prelat de Vich y de Solsona. L' Ilm. Sr. Morgades, com Catalunya y Espanya deuen sentirse ben satisfets de las deferencias de que per part del Sant Pare ha sigut objecte l' il·lustrat bisbe catalá durant sa visita *ad limina*, puix que en las quatre audiencias ab que successivament l' ha honorat Sa Santetat, ha extremat las probas de benevolencia ab que Lleó XIII mira á la nació espanyola, al mateix temps que ha pres lo mes viu interés per la consolidació y pervenir del Institut de Sant Joseph, que s' está formant á Roma, pera la educació religiosa dels jóvens alumnos enviats per los diversos seminaris de las diócessis d' Espanya. En nombre ja de 33, ab lo contingent de jóvens conduhits á Roma per lo prelat de Vich y de Solsona, s' elevará probablement á un centenar bon punt tingan un local capaç, pera hostatjarlos, sobre 'l qual existexen adelantats varis projectes. Entre aquests la adquisició del palau Patrizi, concurrent á tal mida la generositat del Papa que desitja donar una nova mostra de son amor á Espanya y la reconstrucció per l' óbol dels prelats espanyols d' una part á mitj acabar en l' edifici de Montserrat d' Espanya; ab separació del Institut y del hospici, encara que tinguessen una mateixa iglesia baix la invocació de Sant Jaume y de la Verge venerada á Catalunya. Ja vaig

contar en aquestas cartas la acullida amorosa que 'ls alumnos del colegi de Sant Joseph merexeren al Pontífice; y avuy me toca ressenyar la missa celebrada per Monsenyor Morgades y Gili pera inaugurar un modest altar erigit en una de las salas del segon pis de Montserrat, després de la qual doná sa comunió als 33 jóvens consagrats á ésser planter d' una institució que rivalisarà, un dia, ab los colegis d' Irlanda, Inglaterra, França y América en Roma. Abans de distribuirlos la Eucaristia, 'l bisbe 'ls dirigi commovedoras frases recordant la parábola del Evangeli sobre 'l grà que plantat en terra fértil se convertí en arbre damunt quals rames se posavan los aucells del cel. Vostra institució relativament petita avuy ab relació á Espanya, anirà crexent, ab l' ajuda de Deu, fins á formar un dels colegis eclesiàstichs mes importants de Roma. Elegits per los mateixos bisbes pera elevarvos en la font de la ciencia y de las virtuts apostólicas, devém recordar sempre que Espanya ha mantingut fama de doctrina filosófica y teològica, y que sostenint alta la bandera de la nació catòlica, haurén de distingirvos per vostra adhesió filial al Vicari de Jesucrist. La grata cerimonia terminará ab lo cant del *Magnificat* y un hymne á son patró Sant Joseph entonat per los colegials, als quals lo prelat de Vich doná la benedicció en nom de Lleó XIII.

No es sols l' institut de Sant Joseph el que deurá felicitar-se dels resultats del viatge del Dr. Morgades, sinó exa regió de Catalunya, hont s' asséu émulo de Montserrat, lo santuari de La Verge de Ripoll en lo monastir de benedictins, breçol de las primeras llibertats religiosas y civils del Principat. No sols lo Sant Pare volgué inscriures en l' álbom dels benefactors del Santuari, posant son nom junt al de la Reyna Regent, sinó que realisá la promesa d' enviar á dit Santuari, magníficament restaurat en nostres dies, el quadro en mosaich representant á la Santa Verge, elaborat en los célebres obradors del Vaticá, y ab arregio á la bellíssima pintura del artista catalá Sr. Serra, de la que en son temps dongui noticia á mos lectors d' Espanya. No mancant sinó pelits retochs á l' obra en mosaich, Sa Santetat volgué que prenguésses possessió d' ella 'l Prelat, al arribar, en mitj de sos diocesans de Vich y de Solsona, seguirá aviat la rica ofrena de Lleó XIII. Al consignarli, 'l Papa s' expressa en los térmens del mes viu afecte vers la Espanya catòlica, dihentli creya que aquell quadro pintat, com hem dit per l' hábil pintor catalá Serra y reproduhit en mosaich pe 'l professor Pallini en la fábrica Vaticana seria grat als cristians tan entusiastas de la Verge en nostra pàtria. Y girantse al Prelat, donantli 'l nom de car germá, li feu notar la bondat del somris de la Verge, com si 's sentís feliç per la veneració que dispensava al poble espanyol, d' igual modo que 'l Nen Jesús semblava benehir á sas ovellas. Es veritat, respongué commogut lo Prelat. La Espanya professa especial devoció á Maria; però s' honra també ab professar la mes filial adhesió á la Santa Sede, per lo qual está prompta á tots los sacrificis. Així los fiels espanyols consideran com preciosas reliquias tot lo que reben de mans del Papa, y la Espanya tota, especialment ma diócesis, apreciará altament lo preciós dó que Vostra Santetat li envia.

Abraçant lo Sant Pare al prelat en senyal de pau y d' amistat, anyadí: «Ja veyeu com me trobo presoner en aquest vast palau. De retorn á vostra pàtria, dihéu als fiels catòlics de vostra nació que vingan á visitar-me y consolarme en ma tristesa, puix serà per mí immens consol acollirlos ab tot l' afecte que 'ls consagro y del qual es penyora la benedicció apostòlica que pera ells us donch implorant l' abundor dels bens celestials sobre vostre sacerdocí, vostra diócesis y Espanya.»